

Окончук Тамара Станіславівна

здобувачка бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальністю 231
«Соціальна робота»

Науковий керівник:

Сейко Наталія Андріївна

докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри соціальних технологій

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ СИРИТ В УКРАЇНІ

Дитина-сирота - дитина, в якої померли чи загинули батьки.

Статус дитини-сироти відповідно до законодавства надає їй право на повне державне забезпечення і отримання передбачених законодавством пільг при поданні відповідного пакету документів. Для призначення цього статусу служба у справах дітей за місцем проживання відповідної дитини протягом двох місяців повинна зібрати необхідні документи, а саме: свідоцтво про народження дитини та документи, що засвідчують обставини, за яких дитина залишилась без опіки батьків [1].

Соціальний захист дитини-сироти включає в себе:

1. державне влаштування дитини;
2. виплати соціальної допомоги;
3. контроль за утриманням, вихованням, проживанням дитини.

У випадку, якщо дитина залишилась сиротою, то вона має право, відповідно до законодавства, бути перш за все усиновленою або влаштованою під опіку, піклування, у прийомну сім'ю або дитячий будинок сімейного типу. Саме таке влаштування дитини є сімейним, іншими словами, дає змогу дитині виховуватись і зростати в сім'ї. На місце у відповідному закладі для дітей-сиріт дитина може претендувати тільки у разі, якщо були використані всі можливості для її влаштування в сім'ю [2]. Відповідно до вимог українського законодавства таке влаштування дитини в сім'ю не позбавляє службових осіб обов'язку пошуку відповідної сім'ї для неї.

Безперечно, найкращою із усіх можливих форм сімейного влаштування для дитини є усиновлення її, тобто прийняття у сім'ю на правах рідної [3]. Лише така форма влаштування з усіх існуючих позбавляє дитину статусу дитини-сироти. Усиновлення відновлює між батьками (усиновителями) та дитиною відповідні права й обов'язки, які передбачені Сімейним кодексом України для батьків та їхніх рідних дітей. Отже, усиновлення - це перш за все захист дитини, при якому юридично встановлюються родинні зв'язки між дитиною і людиною або подружньою парою, які не є її рідними батьком чи матір'ю. Важливим для виховання і розвитку є те, що у разі усиновлення дитина знаходить саме сім'ю, а не яку-небудь її заміну. Лише така форма може називатись сімейною.

Для України використовується більш звична форма влаштування дитини-сироти - опіка, піклування [1].

Законом України визначено, що опікуном або піклувальником призначають переважно осіб, які перебувають у сімейних, родинних відносинах з підопічним з урахуванням особистих стосунків між ними.

Сирота, над якою встановлено опіку, піклування, протягом усього часу перебування в сім'ї опікуна зберігає статус дитини-сироти та користується усіма соціальними пільгами.

Україна починає застосовувати європейський формат соціальної опіки дітей-сиріт, реалізує, передусім, модель створення прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.

Прийомна сім'я – це сім'я або одинока особа, яка добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Важливим є влаштування дітей-сиріт в дитячий будинок сімейного типу. Дитячий будинок сімейного типу – окрема сім'я, що створюється за бажанням подружжя або окремої особи, яка перебуває у шлюбі, для забезпечення сімейного виховання та спільного проживання не менше п'яти дітей-сиріт. Загальна кількість дітей у такій сім'ї з урахуванням рідних дітей батьків-вихователів не може перевищувати 10 осіб.

Люди, які беруть на себе обов'язок виховання дітей, набувають статусу батьків-вихователів. Діти, влаштовані до дитячого будинку сімейного типу, є вихованцями і не втрачають статусу дітей-сиріт. Вихованці виховуються у дитячому будинку сімейного типу до 18 років, а в разі продовження навчання у професійно-технічному, вищому навчальному закладі - до 23 років або до його закінчення.

Дитину-сироту можуть влаштувати у дитячий будинок сімейного типу тільки на основі рішення органу опіки та піклування. При зменшенні кількості дітей-вихованців служби у справах дітей поповнюють дитячий будинок сімейного типу новими дітьми або ж переводять таку родину у статус прийомної [4].

Прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу – це певне влаштування дітей-сиріт на довгострокове або короткочасне перебування в певній сім'ї, а також її державне забезпечення з виплатою грошової допомоги людям, що за нею доглядають.

Держава повинна здійснювати повне забезпечення дітей-сиріт. Допомога та утримання таких дітей не можуть бути нижчими за встановлені мінімальні стандарти, що забезпечують кожній дитині рівень життя, необхідний для фізичного, розумового, духовного, морального та соціального розвитку на рівні, не нижчому за встановлений прожитковий мінімум для таких осіб.

Отже, розвиток сімейних форм виховання, підтримка прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу не вирішують питання інтернатних закладів.

Непросто знайти родину, яка виявить бажання опікуватись дітьми з обмеженими можливостями, соціально-занедбаними, схильними до протиправної поведінки, або одразу взяти відповідальність за декілька дітей з однієї родини.

Кожен, хто має бажання та можливість – може стати другом дитині-сироті: відвідувати її, проводити з нею дозвілля, допомагати із навчанням тощо.

Література:

1. Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомним сім'ям за принципом «гроші ходять за дитиною»: постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2017 р. № 81 [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/81-2007-п>
2. Про затвердження типових положень про дитячий будинок інтернат, молодіжне відділення дитячого будинку-інтернату системи праці та соціального захисту населення: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 02.04.2018 р. №173 [Електронне видання]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0675-08>.
3. Яремчук В. В. Феномен соціального сирітства як наукова проблема *Вісник психології і педагогіки ПНУ Стефаника*. 2010. № 15. С. 7 – 10.